

AGENOLLADA PER DINTRE

Per

Ignasi García Barba

**(Dramatúrgia a partir de fragments de LA PLAÇA DEL DIAMANT,
de Mercè Rodoreda)**

(RITA, d'uns 25 anys, entra a escena amb flors de diversos colors -entre ells, blau-. Vesteix enagots de cos sencer. Troba un sobre damunt la taula. L'obre, estranyada. Treu del seu interior una carta i una llibreta vella. Llegeix la carta durant uns segons en silenci. A continuació obre la llibreta pel mig i comença a llegir, intrigada.)

En aquell moment s'il·lumina un altre sector de l'escenari on COLOMETA, d'uns 50 anys, està asseguda pelant mongeta tendra.)

COLOMETA: Em va dir que si volia ser la seva dona havia de començar per trobar bé tot el que ell trobava bé. Va fer-me un llarg sermó sobre l'home, la dona i els drets de l'un i els drets de l'altre. I quan el vaig poder tallar vaig preguntar-li: "I si una cosa no m'agrada de cap de les maneres?" "T'ha d'agradar perquè tu no hi entens". I va començar a dir que...

(RITA deixa de llegir i COLOMETA deixa de parlar. RITA va passant pàgines, aturant-se uns segons a llegir cada una d'elles)

COLOMETA: Se'm ficava al mig del cervell com un borinot... Em va fer demanar-li perdó... Em semblava que tota jo feia pudor de colom... Aprofitava quan dormíeu i pujava al terrat i... Vaig reposar una temporada i va ser com si no hagués passat res. Ho havia d'acabar. I...

(RITA deixa de fullejar la llibreta i torna enrere per iniciar una lectura més exhaustiva)

Em va fer demanar-li perdó. Per haver sortit a passejar amb el meu antic promès, quan jo no ho havia fet. Però el Quimet em va inflar tant el cap que al final em va fer creure que... Em va dir que m'agenollés. Al mig del carrer. "Agenolla't per dintre", em va dir. Em va fer demanar perdó agenollada per dintre per haver sortit a passejar amb un noi al que no havia vist d'ençà que...

(RITA deixa de llegir i COLOMETA deixa de parlar. RITA passa algunes pàgines i s'atura a llegir un altre cop.)

COLOMETA: Només sentia papurreig de coloms. Em matava netejant els coloms. Tota jo feia pudor de colom. Coloms al terrat, coloms al pis... Els somiava. Colometa, la noia dels coloms. I tot perquè al teu pare se li havia ficat al cap que... Quan anava pel carrer cap a la casa dels meus senyors a treballar, el papurreig dels coloms em perseguia i se'm ficava al mig del cervell com un ... borinot. De vegades la senyora em parlava i jo, distreta, no li contestava. "Que no em sent?" No podia dir-li que...

(RITA deixa de llegir i COLOMETA deixa de parlar. RITA tanca la llibreta i seu, abatuda i pensativa. Pausa. COLOMETA dubte. Finalment deixa de pelar mongetes.)

COLOMETA: No podia dir-li que només sentia els coloms, no podia dir-li que tenia a les mans deix de sofre dels abeuradors i veges rellicant a dintre de les menjadores, no podia dir-li que si un ou queia del covador a mig covar la pudor em feia recular encara que m'estrenyés el nas amb dos dits, no podia dir-li que només sentia crits de colomí demanant menjar amb tota la seva la fúria del seu cos ple de canons grocs clavats a la carn morada, no podia dir-li que només sentia papurreig de coloms perquè al teu pare se li havia ficat al cap criar-los dins de casa. I que si deixava oberta la porta de l'habitació-colomar els coloms se m'escampaven pertot arreu i sortien pel balcó del carrer sense que ningú pogués aturar-los. Tots. Com en un joc de bogeria. No li podia explicar que no em podia queixar a ningú, que el meu mal era un mal per a mi sola, que els meus fills éreu com flors mal cuidades i que la meua casa s'havia tornat un desori i que a la nit, quan us portava a dormir i us alçava la camisa i us feia ring-ring al melic sentia el papurreig dels coloms i tenia el nas ple de pudor de febre de colomí. No podia dir-li que em semblava que tota jo feia pudor de colom, cabells, pell i vestit i que... ni que quan no em veia ningú m'olorava els braços i m'olorava els cabells quan em pentinava i no entenia com podia dur enganxada al nas aquesta pudor de colom i de...

(Mentre COLOMETA parla, RITA comença a maquillar-se. Quan COLOMETA se n'adona, deixa de parlar i la mira en silenci. Pausa.)

COLOMETA: Filla, t'escric aquesta carta perquè pensis bé el que faràs. On està aquella noia que em deia amb tanta il·lusió que volia aprendre idiomes i només idiomes, per poder ser empleada d'aviació i viatjar i veure món? El teu primer crit em va eixordar. Mai no hauria pensat que la meva veu pogués anar tan lluny i durar tant. I que tot aquell patir em sortís fet crits per la boca i fet criatura per baix. Així que vaig poder respirar vaig sentir un plor i la llevadora tenia agafada pels peus una criatura com una bestiola, que ja era meva, i li picava l'esquena amb la mà plana. No vull que hagi de tornar a cridar i a plorar si no vols. Per això t'envio aquest tros de la meva vida. Aprofita'l. La meva mare no m'havia parlat mai dels homes. Ella i el meu pare van passar molts anys barallant-se, molts anys sense dir-se res. Passaven les tardes dels diumenges asseguts al menjador sense dir-se res. Quan la meva mare va morir aquest viure sense paraules encara es va eixamplar. I quan al cap d'uns anys el meu pare va tornar a casar-se, a casa meva no hi havia res on jo em pogués agafar. Vivia com un gat: amunt i avall amb la cua baixa, amb la cua dreta, ara és l'hora de la gana, ara és l'hora de la són. Però un gat no ha de treballar per viure. Vivíem sense paraules. I les coses que jo duia per dintre em feien por perquè no sabia si eren meves o...

(De sobte comença a sentir-se un murmurí que sembla procedir del públic: són veus superposades d'homes i dones que la criden de manera inquietant.

"Colometa! Colometa!". Colometa calla i es tensa fins que les veus desapareixen. RITA segueix maquillant-se, aliena a les veus.)

COLOMETA- Vaig abaixar el cap perquè no sabia què fer ni què dir. I vaig pensar que havia de viure les coses que em portava la vida. I vaig pensar que havia d'apilotar la tristesa. I fer-ho de pressa, que no em voltés, que no estigués ni un minut escampada per les venes ni al voltant. Fer-ne una pilota. Una bala. Un perdigó. Empassar-me-la. I vaig pensar que les coses boniques de la vida ...el vent, els xiprers foradant l'aire i les fulles d'un jardí anant d'una

banda a l'altra, no s'havien fet per a mi. Que tot s'havia acabat per mi: L'envelat de la Plaça del Diamant durant les festes, l'alegria de la roba estesa als terrats i als balcons, flotant sobre els carrers estrets com un mar de núvols de colors, els passejos amb les amigues per la Rambla del Prat, el Torrent de les Flors, la Travessera, els nens llançant coets i piules a les revetlles, les botigues tancades amb la persiana de canaleta avall i els aparadors plens de coses com ara tinters i assecants i postals i nines i roba desplegada i pots d'alumini i gèneres de punt... els crits dels venedors del mercat, la campana del tramvia, l'olor de l'ebenisteria on havia treballat el teu pare i l'olor de la pastisseria on havia treballat jo... El barri de Gràcia a principis dels anys 30. La meva llar. La meva vida. L'olor de la pastisseria on jo treballava. I que el teu pare em va obligar a deixar. A deixar. Vaig pensar que només esperava tristesa i maldecaps. Sentia la pena dolenta molt endins. Com si s'obris una porteta que tancava un niu d'escorpins i els escorpins sortissin a barrejar-se amb la pena i a fer-la punxent i a escampar-se'm per la sang a fer-la negra. No sabia ben bé per què era al món. Però tu fins fa poc sí ho sabies, volies aprendre idiomes i treballar en un avió i viatjar i ser lliure i ser independent i.... On anirà a parar tot això si tu ara....?

(Mentre COLOMETA parla, RITA observa la llibreta de cua d'ull mentre es pentina. De sobte RITA deixa de pentinar-se, agafa la llibreta i busca el punt on ha deixat abans la lectura)

COLOMETA- Això, això... Llegeix...

(RITA troba el fragment i comença a llegir. COLOMETA seu i continua tallant mongeta tendra. RITA es mostra sorpresa per alguna cosa que llegeix i de sobte COLOMETA aparta d'una revolada les mongetes, amb ràbia)

COLOMETA- Sí! Vaig decidir que s'havia acabat! Que s'havien acabat els coloms que el teu pare m'havia ficat a casa! Coloms, veces, abeuradors, covadors, colomar i escala de paleta, tot a passeig! Sentia una brasa a dins del cervell, encesa i vermella. Veces, abeuradors, menjadors, colomar i fems de colom, tot a passeig! La golfeta del terrat per mi, la trapa tapada, el cove de la

roba al terrat, la roba estesa al terrat! Els ulls rodons i els becs punxents, el tornassol malva i el tornassol poma, tot a passeig! Vaig començar a marejar a els coloms mentre covaven, aprofitava quan dormíeu i pujava al terrat i turmentava els coloms, la golfada del terrat bullia com un forn, tot el sol del matí s'apilotava al sostre i el feia cremar, i entre la febre dels coloms i la pudor de la febre allò era l' infern, i al cap de...

(De sobte comença a sentir-se un altre cop el murmuri de veus superposades murmurant. "Colometa! Colometa!". Colometa calla i es tensa fins que les veus desapareixen. RITA segueix llegint la llibreta, aliena a les veus.)

COLOMETA- Al cap d'uns quants dies molts covadors estaven abandonats. I els ous es podrien. Quiets al mig del seu niu d'espart. Es podrien amb el colomí a dintre. Encara a mig fer. Tot sang i rovell i el cor primer de tot. El teu pare mai va sospitar res. Estava estranyat, però res més. Vaig reposar una temporada i va ser com si no hagués passat res. Ho havia d'acabar. I en comptes d'espantar els coloms perquè avorriessin les cries, em vaig posar a prendre'ls els ous. I a sacsejar-los amb fúria. Esperava que ja hi hagués el colomí a dins. Que se li estabornís el cap contra la closca de l'ou. Els coloms covaven la cria divuit dies. Quan eren a la meitat, sacsejava els ous. Com més avançats estaven en la feina de covar, més s'enverinaven. Més ganes de voler picar. Quan ficava la mà per sota de les plomes calentes, el bec del colom buscava la meua mà. I quan la meua mà sortia amb els ous la...

(RITA deixa de llegir i comença a passar fulls de la llibreta. COLOMETA calla. De sobte RITA comença a llegir un altre fragment i el que llegeix la deixa horroritzada).

COLOMETA: No, aquesta no, passa la pàgina, filla. Si ho arribo a saber... Passa-la, Rita, no la...!

(Però RITA segueix llegint, cada vegada més esborronada. COLOMETA, resignada, comença a parlar, cada cop més abstreta).

COLOMETA: Us tenia a tu i al teu germà dormint al meu costat, amb les barnilles de les costelles que us foradaven la pell i amb tot el cos ple del dibuix de les venes blaves; vaig pensar que... Vaig pensar que us mataria. Que us mataria. No sabia com. Em vaig adormir. I van venir unes mans, el sostre de l'habitació es va fer tou com si fos un núvol, eren unes mans de cotó fluix, sense ossos, i mentre baixaven es feien transparents i vosaltres, mentre les mans baixaven, ja no éreu nens, éreu... Éreu ous. I les mans us agafaven i us començaven a sacsejar com havia fet jo amb els ous dels coloms: de primer sense pressa i aviat amb ràbia, com si tota la ràbia dels coloms i de la guerra i d'haver perdut s'hagués ficat en aquelles mans que us sacsejaven. Volia cridar i la veu no em sortia. Allò s'havia d'acabar. Vaig buscar... Vaig buscar l'embut. Ja feia dos dies que no havíem tastat res. On estava l'embut? Dos dies. On l'havia posat? Que no menjàvem res. On? Res. El vaig trobar bocaterrosa damunt de l'armari de la cuina. Enfilada a dalt d'una cadira el vaig trobar allí, esperant-me. Bocaterrosa i cobert de pols. Només em calia... Només em calia comprar... Comprar el sulfumant. Només em calia comprar el sulfumant. Quan dormíssi us.... Quan dormíssi us ficaria l'embut a la boca primer l'un i després l'altre i us tiraria dins el... sulfumant. Sulfumant. Us tiraria dins el sulfumant. I després me'n tiraria jo. Me'n tiraria jo i així...

(RITA, rabiosa, comença a arrencar pàgines de la llibreta i a trencar-les a bocins)

COLOMETA: Rita....

(RITA, rabiosa, agafa també la carta, l'arruga i la llença a terra).

COLOMETA: Perdona'm. Va ser la guerra.

(RITA comença a raspallar-se els cabells, encara rabiosa. COLOMETA la mira, impotent. De sobte comença a sentir-se un altre cop, però amb més intensitat que abans, el murmuri de veus procedents del públic dient "Colometa! Colometa!". COLOMETA es tapa les orelles. RITA no sent les veus i segueix

raspallant-se els cabells amb ràbia.)

COLOMETA- Cal·leu! Natàlia! Em dic Natàlia! No em digueu Colometa!

(Les veus segueixen cridant-li "Colometa! Colometa". COLOMETA, desesperada, va fins al prosceni. Parla al públic, però les veus no callen.)

COLOMETA: Deixeu-me en pau! Què més voleu de mi? Em vau dir que sortís al carrer fent voleiar banderes i ho vaig fer, em vau dir que respirés aquell aire fresc, barrejat amb olor de fulla tendra i de poncella, un aire que va fugir, un aire que no l'he pogut sentir mai més, mai més, i tots els que després van venir mai més no van ser com l'aire d'aquell dia. Us vau emportar el Quimet al front i em vau dir que fes com sempre. Però quan a la casa on jo servia em van dir el que em van dir, vosaltres us vau quedar muts. "Estem molt contents de vostè, sempre que vulgui vingui'ns a veure. Però ens ho han pres tot. Hem sabut que el seu marit és d'aquests que fan tabola i amb persones així no ens agrada tenir massa tractes, comprèn? Haurien d'adonar-se que són uns ignorants que viuen a dalt de tot de la lluna. En comptes de fer voleiar banderes, valdria més que fessin benes, perquè de la ventallada que els clavaràn a tots plegats no quedarà ni un braç sencer, ni una cama. No es pensi que tingui res a dir de vostè... és que no podem pagar-la. Des del primer dia que els anuncio que sense els rics els pobres no poden viure, i que tots aquests automòbils amb què es passegen els manyans i els paletes, els cuiners i els camàlics, els hauran de tornar omplint mesures de sang." I al final qui va tenir raó?

(Les veus cessen abruptament. Pausa)

COLOMETA: Va ser molt trist que nosaltres, que érem gent de pau i alegria, haguéssim de veure'ns embolicats en un tros d'història com aquell. La història més val llegir-la en els llibres que no pas escriure-la a canonades.

(Torna al seu espai i seua a la cadira, abatuda. Mira la RITA i descobreix que ja s'està posant un senzill vestit blanc de núvia damunt dels enagos)

COLOMETA: Perdona'm, filla. Va ser la guerra. El dia que em van dir que el teu pare havia mort al front d'Aragó em vaig haver de fer de suro. I el cor de neu. Em vaig haver de fer de suro per poder tirar endavant, perquè si en comptes de suro amb el cor de neu hagués estat, com abans, de carn, d'aquesta carn que quan et pessigues et fa mal, no hauria pogut passar per un pont tan alt. I tan estret. I tan llarg. *(Pausa. Esgotada)* Amunt, amunt, amunt, Natàlia, vola... Amb la cara com una taca blanca damunt del negre del dol... Amunt, Natàlia, que darrere teu hi ha tota la pena del món, desfés-te de la pena del món. Corre, de pressa. Més de pressa, que les boletes de sang no et parin el caminar, que no t'atrapin, vola amunt, escales amunt, cap al teu terrat... Vaig buscar una altra vegada l'envelat a la Plaça del Diamant, l'alegria de la roba estesa als terrats i als balcons, flotant per damunt dels carrers estrets com un mar de núvols de colors, vaig buscar als nens tirant coets i piules, les botigues tancades amb la persiana de canaleta avall i els aparadors plens de coses com ara tinters i assecants i postals i nines i roba desplegada i pots d'alumini i gèneres de punt, vaig buscar els crits dels venedors del mercat, la campana del tramvia, l'olor de l'ebenisteria on havia treballat el teu pare i l'olor de la pastisseria on havia treballat jo. I corria cap a casa meva i tothom era mort. Eren morts els que havien mort i els que havien quedat vius, que també era com si fossin morts, que vivien com si els haguessin matat. Tot el barri de Gràcia mort, tota la ciutat morta. La guerra i el que va venir després de la guerra ens va consumir a tots i ens va matar d'una manera o altra. Encara em costa fer-me a la idea que el teu pare és mort i ben mort, ell, que havia estat com l'argent viu. No sé on havia mort ni si l'havien enterrat, tan lluny... Ni si encara s'està damunt de la terra i de l'herba seca del desert d'Aragó... amb els ossos al vent, colgats de pols. Perdona'm. Va ser la guerra. Però ara estàs aquí. I el teu món és diferent. Diferent. Pots dir que vols aprendre idiomes i treballar en un avió i veure món i pots dir que no vols casar-te tan jove. Pots dir-ho. Vola, Rita, vola... Amb la cara com una taca blanca damunt del negre de la por... Vola, filla, pots fer-ho, millor que jo, corre, de pressa, que la por no et pari el caminar, que no t'atrapí, vola amunt... I no miris enrere o et convertiràs en estàtua de sal.

(RITA segueix arreglant-se per a les noces. COLOMETA, resignada, recull les mongetes que ha llençat, seu i segueix tallant-les. RITA comença a

confeccionar un ram de núvia amb les flors que duia al principi. Mira les flors blaves, pensarosa. COLOMETA s'adona.)

Recordes quan el capellà ens va explicar aquella història d'Adam i Eva? Que quan Eva es va despertar al costat d'Adam la primera cosa que va fer, va ser agafar una flor blava, bufar-la i les fulles van volar una estona? I que Adam la va renyar perquè havia fet mal a una flor? Recordes que el capellà ens va dir que Adam ho va fer perquè era el pare de tots els homes i només volia el bé? Com vas riure! I quina vergonya em vas fer passar a mi!

(COLOMETA comença a riure. RITA també es posa a riure)

COLOMETA (*gratament sorpresa*): Te'n recordes!?

(Pausa. RITA mira la carta de la seva mare, arrugada a terra. L'agafa i l'allisa. Mentre, COLOMETA deixa de tallar mongetes, s'aixeca i mira a RITA, esperançada. RITA llegeix.)

COLOMETA: Penso en el que ets a punt de fer i torno a veure els coloms. Com abans. Tot segueix igual. El colomar pintat de blau fosc, els covadors plens a vessar d'espart, el terrat amb els filferros que es van rovellant perquè no s'hi pot estendre la roba, la trapa... Tot igual. I et veig a tu netejant la porqueria del teu propi colomar i arrossegant la pudor a colom pertot arreu. Com jo. Tot igual. Llavors sento el pas del temps com una llosa. No el temps dels núvols i del sol i de la pluja i del pas de les estrelles, no el temps de les primaveres dintre el temps de les primaveres, no el temps que posa les fulles a les branques o el que les arrenca, ni el que arrissa i desarrissa i colora les flors; sinó el temps dintre de mi, el temps que no es veu i ens pasta. El temps que roda i roda a dintre del cor i el fa rodar amb ell i ens va canviant per dins i per fora i amb paciència ens va fent tal com serem l'últim dia. Com una llosa. Vull que sàpigues que tens moltes vides. Tenim moltes vides, les unes entreteixides amb les altres. I la vida de debò, si aconsegueix alliberar-se de tots els fils de vida petita que la tenen lligada, pot viure com hauria hagut de viure sempre, si les vides petites i dolentes l'haguessin deixada sola. I aquestes vides

entreteixides es barallen i ens martiritzen. I nosaltres no sabem res.

(Silenci. COLOMETA, que ja ha acabat de tallar les mongetes, mira a RITA. S'aixeca.)

Ara fes el que vulguis. No et preocupis per mi. Aquesta tarda quan vagi al parc com sempre, potser encara trobi un toll d'aigua pels caminets... I dintre de cada toll, per petit que sigui, hi haurà el cel... El cel que de vegades un ocell esbarria. Un ocell que té set. O potser uns quants ocells cridaners, que baixen de les fulles com llampecs, es fiquen al toll, s'hi banyen estarrufats de ploma i barregen el cel amb fang i amb becs i amb ales. Contents.

(RITA doblega la carta, pensarosa. COLOMETA se'n va amb les mongetes tallades. RITA mira les flors blaves, n'agafa una, bufa i fa volar els seus pètals).

FOSC